

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Siklóssy László*
Cím: *Az ötvenéves Andrássy-ut*

Forrás: *Pesti Hírlap*

3n
(Hely)

1927. 5. 1.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy *725.092.1*

Hely *Andrássy út*

Idő *"1927"*

Személy

Az ötvenéves Andrássy-ut.

Benne vagyunk az esztendőben, amelyben a mi kedves langa-éfa barátunk, az *Andrássy-ut*, születésének ötvenedik esztendejét ünnepli, jobban mondva ünnepelné, ha jómaga tudná, hogy mikor született! Nincs is több ilyen kor-kérdés, amely körül csak úgy lahdázní lehet az évtizedekkel. Ha pl. olyan valaki jön hozzánk, aki arisztokratikus régiséget keres a városban, annak ezt mondhatjuk:

— Csak a hatvanhetes kiegyezést vártuk, hogy ezt a régi sugárut-gondolatunkat megvalósítsuk.

Ha viszont Budapest modern fejlődésére vagyunk büszkéek, bátran így szólhatunk:

— A kilencvenhatos milleniumi kiállítás már az Andrássy-utat is egészen készen találta.

Van végül egy még további lehetőség. Az *Andrássy-utnak a Ligeten át való meghosszabbítását* tervezik. Ha ez megvalósul, akkor az egész Andrássy-utról úgy beszélhetünk, amiként az ötletes német lefőzte a minden építkezési időt sokalló amerikaiat:

— Hogy ez mennyi idő alatt épült — ismételte meg az amerikai kérdését a *kölni dóm* előtt — *nem tudom: tegnap még nyoma sem volt!*

Szóval válogathatunk születési esztendőnkben. Születésnapot azonban jó lelkiismerettel csak egyet lehet találni: 1876 augusztus 20-át, amikor a sokatígérő Sugár-utat a forgalomnak megnyitották. Egyéb jelzővel alig illethették volna akkor sem. Mondhatták sugárnak, nevezhették a szójátékcsinálók sudárnak is, de az egész még nem volt egyébé, mint egy hatalmas *poros ígért*. A rákövetkező esztendőben, 1877-ben, sikerült e porfészket annyira-mennyire kitisztogatni. Ekkor kezdtek rajta keresztül járni a Ligetbe, úgyhogy a mostani esztendő ki-

nálkozik az első jubiláris évnek.

Bármily poros volt ez az ígért, ugyancsak szívesen fogadták. Ott kell kezdeni, hogy Dunáninnent Dunántullal a pestbudai hajóhid kapcsolta össze. Ennek a pesti fejénél torlódott össze Nagy-Magyarország egész forgalma, amelyből bőségesen jutott annak az utcának, amely ehhez a hidhoz vezetett. Szerény, csendes utca ez manapság. *Deák Ferenc-utcának* hívják. Az idilli csendet csak néha zavarja meg egy-egy autótülkölés. Hej, másképp volt ez régen, itt a *Hid-utcában*, amikor szekér szekér hátára tolták a boltosok *hangos dobszóval hirdették* a mindennapos végeladást és áruárverést. Nem is fért el mindez egyazon utcába, hanem *átszorult a tulsó oldalra*. A falakontulra, azaz a falak helyének tulsó oldalára, ahol *II. József* idejében neveztek el egy utcát *Király-utcának*. Az olvasó máris sejtheti, hogy ezt az utcát nem az uralkodóról neveztek el így, mert órála legfeljebb *Császár-utcát* neveztek volna el. Nem mintha az ország atyja ezt így kívánta volna, hanem azért, mert a régi pesti polgárság olyan nagypróbás svaregelb nép volt, „amilyen csak a könyvben áll”. A rejtvény megfejtése az, hogy volt itt egy kocsmá *Az angol királyhoz* címzetten s ebből lett a *Király-utca*.

Ez a *Király-utca* sem volt ám olyan békés, csendes utcácska, mint manapság. Ide gyömöszölődött bele mindaz a forgalom, amely kiszorult a *Hid-utcából*. De ez még nem lett volna baj. A baj az volt, hogy Pest külvárosai közül a *Terézváros* épült és szaporodott a legmohóbban s ez a népesség mind a *Király-utcába* tolt, ahol találkozott a városerdőligetbe tóduló gyalog- és lovas-kocsis népséggel, az egymást suroló omnibuszokkal, amelyek közt csak *Sándor Mór*ic gróf tudott eligazodni. A szerencsés gya-

logjáróval megtörténhetett, hogy a nemes gróf átugratott a feje felett. Különösen szerencsés esetben egy patkót vagy patkószeget is kaphatott az ember a nyakába; de ezen nem kellett busulni, mert a patkó még ma is szerencse, hét még a *biedermeier*-világban.

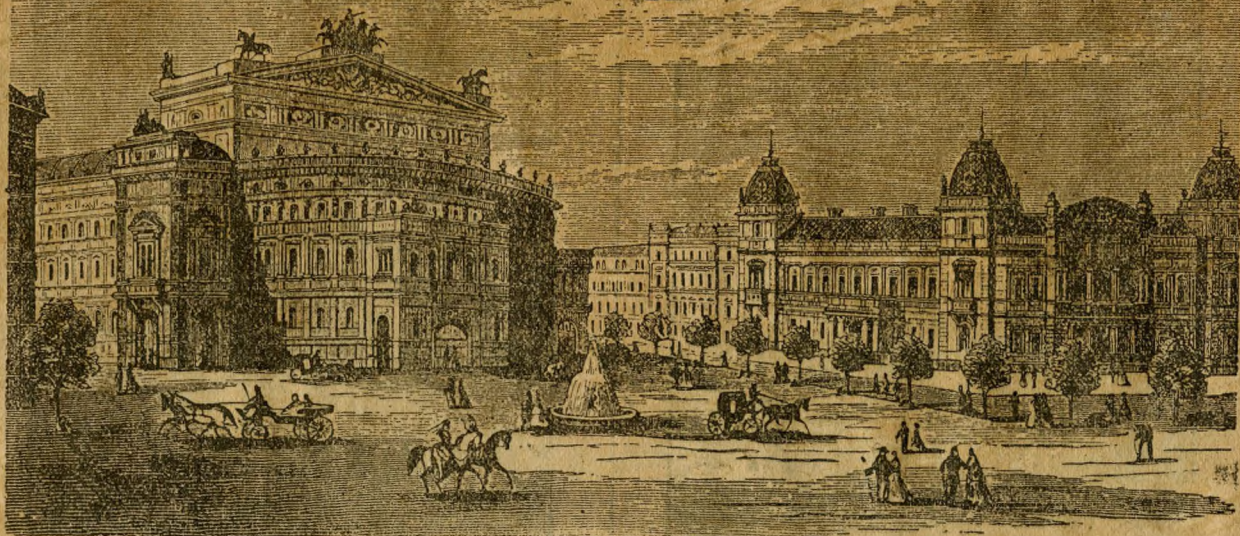
Szóval a *Király-utcának*, ennek az egyetlen sugárutnak forgalmát le kellett csapolni, ezenfelül valamit kellett tenni a *Terézváros* nivójának emelése érdekében. Itt u. i. *szenny, nyomor és bűn kapaszkodott össze*. Egyébként is az abszolutizmus alatt elhanyagolt Buda-Pest fejlődése olyan volt, hogy ha a hatóság nem nyul erélyes kézzel bele, csak szégyelni és nem dicsekedni valónk lett volna falai között. Egy megfelelő városszabályozási reform végrehajtása az 1870-ben megalakult Fővárosi Közmunkák Tanácsára hárult. A Közmunkatanács vette terbe a *körutak* és *sugárutak* építését, ezek közül elsősorban azt, amely a *Könyök-utcánál* kezdődött és valahol a *Városligetben* végződött, egyelőre természetesen csak a megrajzolt tervek szerint.

A terv, amely *Andrássy Gyula* gróf miniszterelnök agyában született meg, olvassuk egy 1870. évi ujságtudósításban s amely neki kedvenc eszméjévé vált, amint hogy Pest e szépitő terveinek ő a mozgatója és lelke, a terv az, hogy a *Váci-ut* azon pontjától, mely a *Marokkói-utca*val szemben fekszik s

így a *Budáról* a *Lánchidon* jövőknek is a legegységesebb ut: vonuljon sugárutban ki a városerdőig. Mily kilátás ott, hol most girbe-gurba utcák, szűk s itt-ott piszkos tekervények szelik át egymást!

Megkapjuk mindjárt az első költségvetést is: A fő sugárut műszerű kiépítésére megkivántató összes költségek tesznek 1.038.712 frtot; kiszélesítésre közvetlenül szükséges telkek és házak megszerzési költsége 2.297.197 frt; összes megkivántató költség 3.335.909 frt.

A tervek szerint öt év alatt mindennek rendbe kellett volna jönni. Legalább is így szerette volna a *Municipális Bank Rt.*, amely a telkek értékesítésére a *Sugáruti Építő Társulat Rt.*-ot alkotta meg. Csak-hogy *beütött a krach*; a krachok krachja, az 1873. évi nagy krach, amely hosszu évekre eltolta a *Sugárut* befejezését is. Mindazonáltal az, aki portól nem sainálta cipőjét, ruháját, nekivághatott a *Kő-*

Az Andrassy-ut fő-diszei 1882-ben Dörre Tivadar rajza u.án.

nyök-utcának és meghallgatta mindazt, amit Ybl, Unger, Szkalnitsky, Kolbenheyer s a többi építész urak emberei meséltek. Csupán a bécsieket érte csatlódás, mert ők gyönyörű mintákat láttak már a saját 1873-as (szintén lekracholt) világkiállításukon s a fehér gipsz helyett a helyszínén port és sarat találtak.

Az emberi kitartás azonban tovább dolgozott. „A Sugárúton a rombolások egész télen át folytak — olvassuk 1875 februárjában —, úgyhogy néhány nap mulva át lesz törve az egész nagy vonal. A Könyök-utca jobbról eső házaiból csak néhány rom látható még. A Hermina-téren (ez volt az ősi Schiffmannsplatz), hol az új vonalat már bekerítették, valószínűleg legelőbb fog megindulni az építkezés. Ide építik az új Operaházat...”

1876 nyarán már annyit lehetett állítani, hogy elkészült a járda és a kocsit. Erre azután hivatalosan meg is nyitották az új utvonalat, amelyhez azonban még a házak többnyire hiányoztak. A szabályozás által tört romok mellett heverték a megbukott építőtársaság romjai is, de az efféle romokon való építkezés nem szokatlan nálunk. Lassan ment minden: a telkek csak nagynehezen voltak a polgárok nyakába varrhatók és amikor az Operaház 1884-ben felépült, egy élc lap ezzel az aláírással hozta képét: „Gyöngy a szeméten.”

1882-ben már lehetett utólagos kalkulációt csinálni, amely bizony nem igazolta az első számítás optimizmusát: a sugárut összes költségei 9,810,607 forintba kerültek. Hogy ez időben melyek voltak az új

ut földiszei, azt Dörre Tivadar egykoru rajzaiban mutatjuk be. 1885-ben merték kimondani először a nagy szót, hogy az ut készen van. Erre a megállapításra már csak az akkor megnyílt országos kiállítás kedvéért is szükség volt. Ekkor már megkapta az Andrassy-ut nevet is. Minderről a *Borszem Jankó* az évi november 1-i számában „Budapesti Kalauz” címmel így humorizálgat:

„A Terézváros leglátványosabb részét az Andrassy- (született Sugár-) ut képezi. Ezen városrész több utcáit nemcsak látni, hanem szagolni is lehet... Az Andrassy-utat, amely gr. Hasonnevü Gyula jónévü diplomatánk tiszteletére épült, ezt a diszes *avenuet* sok díztelen *parvenue* palotái szegélyezik. Maga a hullámos fakövezet nemsokára megüli 25. javított kiadását. Azon négy sor seprünyél, mely a gyaloglovak és lovasok utját szegélyezi, fasornak nevezetik...”

Es itt meg is állok. Most már magam sem tudom, ujnak vagy réginek nézzem gyönyörű Andrassy-utunkat. Szivem szerint ujnak, további fejlődésre pompásan alkalmasnak hiszem, de mégis a fejemet csóválom a mindent antik-öcskává hervasztó rohanó időn, amely már azt is elfelejteti velünk, hogy a múlt század végén még azt képzeltük, hogy urak és dámák lovon fognak az Andrassy-uton paradirozni. Persze Madách Imrét nem kérdezték meg; pedig az Ember Tragédiája megjósolta, hogy a 10. helye a muzeum és nem a korzó lesz.

Siklóssy László.